

SOUHRN ZÁCHRANNÉHO PROGRAMU

Druh *Pulsatilla patens* (L.) Mill. byl popsán v roce 1753 Linném jako *Anemone patens* podle materiálu ze střední Evropy. V rámci druhu se rozlišují tři poddruhy, které se liší svým geografickým rozšířením a počty úkrojků listů a barvou květů. Nominátní subspecii *Pulsatilla patens* subsp. *patens* (L.) Mill. je severoevropsko-středoevropským taxonem. Připravovaný záchranný program se zabývá pouze touto subspecií.

Koniklec otevřený je zařazen vyhláškou MŽP č. 395/1992 Sb. mezi kriticky ohrožené zvláště chráněné druhy rostlin. Rovněž v Černém a červeném seznamu cévnatých rostlin ČR (Grulich 2012) je uveden v kategorii kriticky ohrožený (C1t). Na mezinárodní úrovni je druh zařazen do přílohy II Směrnice Rady 92/43/EHS a mezi přísně chráněné druhy rostlin (příloha I) Bernské úmluvy.

Celkový areál poddruhu *Pulsatilla patens* subsp. *patens* sahá od východního Německa až do Ruska. Populace v České republice, na Slovensku, v Maďarsku a v Rumunsku se nacházejí na jižní hranici jeho areálu. Historický areál taxonu pravděpodobně odpovídá dnešnímu, ale došlo k zániku některých lokalit na okraji areálu a byl zaznamenán celkový pokles početnosti populací a lokalit.

V České republice se taxon vyskytoval pouze v západní části republiky od severních po střední Čechy. Nejvíce lokalit se nacházelo v Doupovských horách a v Českém Středohoří, dále byl koniklec otevřený znám ze středních Čech, z Českolipska a z Podkrušnohorské pánve. Recentně dosud roste ve všech známých areálech, ale na každé z nich s výrazně redukováným počtem lokalit a jedinců. Nejbohatší výskyt je dosud v Doupovských horách a Českém středohoří.

Nejsilnější populace koniklece otevřeného se nacházely na extenzivních mělkých pastvinách, často v okolí skalních výchozů nebo kamenných snosů. Dnes roste zejména na loukách svazů *Koelerio-Phleion phleoidis* a *Festucion valesiacae*, vzácně i v borech (Českolipsko).

Mezi hlavní příčiny ústupu taxonu patří zejména změny v obhospodařování krajiny (zánik extenzivní pastvy, eutrofizace, zarůstání a zalesňování stanovišť).

Cílem záchranného programu je zachování druhu ve všech pěti geografických oblastech stávajícího výskytu, tj. na Doupovsku, v Podkrušnohorské pánvi, v Českém středohoří, ve Středním Povltaví a na Českolipsku.

Dlouhodobé cíle:

- 1) Zastavit úbytek počtu a snižování velikosti populací *Pulsatilla patens* na všech prioritních lokalitách druhu
- 2) Zlepšit stav populací druhu alespoň na jedné lokalitě v každé oblasti.

Střednědobé cíle:

Pro období **prvních deseti let** po přijetí záchranného programu jsou stanoveny tyto cíle:

- 1) Zajistit nebo optimalizovat management na všech 21 prioritních lokalitách *Pulsatilla patens*. Na každé lokalitě je nutné zajistit kvalitní management na dostatečné ploše.
- 2) Pokračovat v pravidelném monitoringu všech recentních lokalit druhu, sledovat změny v populacích v závislosti na aplikovaném managementu.

- 3) Doplnit informace o biologii a ekologii druhu v ČR, stanovit primární a sekundární typ stanovišť.
- 4) Zajistit dostatečnou informovanost zájmových skupin z řad veřejnosti a subjektů hospodařících na lokalitách *Pulsatilla patens* o ochraně druhu.
- 5) Vytvořit seznam potenciálních zdrojových a cílových lokalit pro repatriaci druhu.
- 6) Studium genetické struktury populací v ČR.

Principy realizace záchranného programu:

Nejdůležitějším faktorem, bez kterého nemohou populace koniklece otevřeného dlouhodobě přežít je dobrý stav stanoviště, ve kterém se vyskytují. Základem péče je tedy péče o biotop, jejímž cílem je odstranit nadměrné množství vytvořené biomasy, aby se snížila konkurence okolních rostlin, především travin, narušit travní drn (popř. zápoj mechového patra) a vytvořit dostatečné množství mezer v porostu s obnaženou půdou, na které se mohou uchytit semena a růst semenáčky. Další opatření se soustředí na ochranu kvetoucích rostlin a trsů před likvidací zvěří, posilování a podporu populací a uchovávání genetického materiálu z jednotlivých populací. K vyhodnocování změn v rozšíření a velikosti populací a stavu jednotlivých lokalit slouží monitoring. Důraz je kladen také na práci s laickou i odbornou veřejností.